

odpovědným, tedy na Poslaneckou sněmovnu, popř. Senát, a postupovat tak analogicky např. ke jmenování soudců a funkcionářů Ústavního soudu. Čl. 62 písm. k) Ústavy by tak mohl znít např. že: „*Prezident republiky s předchozím souhlasem Senátu jmenuje guvernéra, viceguvernéry a další členy bankovní rady ČNB*“¹⁰⁰, a v případě, že by chtěl zákonodárce lépe reflektovat rozložení politických sil, tak např., že: „*Prezident republiky jmenuje guvernéra, viceguvernéry a další členy bankovní rady na návrh Senátu a po konzultaci s Poslaneckou sněmovnou.*“

6.4. Závěr

Na závěr bych se ještě rád z obecného hlediska stručně zmínil mimo jiné o tom, čím na mě otázka nezávislosti ČNB zapůsobila natolik, že jsem se rozhodl věnovat jí tuto práci, v jakém ohledu pro mě představovala určité vědomostní obohacení, z jakých historických kořenů vycházela, s jakými peripetemi a nástrahami byla nucena se vypořádat a jaké možnosti se z tohoto pohledu rýsují ohledně jejího dalšího vývoje, a to s přihlédnutím ke geopolitickému prostoru, ve kterém operuje, a s využitím mnohých závěrů a vývodů, k nimž jsem jako k teoretickým východiskům této práce postupně dospěl.

Velmi interesantně na mě působí jistá, dá se říci i logická paralela mezi vývojem nezávislosti české centrální banky a jejího vztahu ke státu a jeho orgánům a politickým vývojem v socialistickém Československu a následně ČR, na které lze doložit určitý trend spočívající ve snaze centrální banky vymanit se z vlivu státu a jeho orgánů a i po vzoru evropského vývoje nalézt své místo mezi ostatními orgány státní moci při výkonu jasně vymezených pravomocí v oblasti měnové politiky, ale i dalších oblastech, a na druhou stranu antagonistické snahy zejména představitelů politické moci omezit nezávislost ČNB a získat vliv na měnovou politiku státu. ČNB se tak hned po svém založení snažila navázat na vývoj započatý již ve SBČS po roce 1989 s cílem maximalizovat svou nezávislost a distancovat se tak od velmi nekoncepčního, monistického modelu socialistického bankovníctví, v němž centrální banka (jež plnila zároveň úlohu komerční banky) jen realizovala úlohu jakési zcela

¹⁰⁰ Barák, J.: *K některým otázkám novelizace Ústavy České republiky*, in: Kysela, J. (uspoř.) : Deset let Ústavy České republiky: východiska, stav, perspektivy. Sborník příspěvků, Praha, Eurolex Bohemia, 2003, s. 149

závislé prodloužené ruky vládní moci, resp. vládnoucí strany. Koncepce nezávislé ČNB v rané fázi jejího vývoje byla korunována jejím dosti nekonformním ústavním zakotvením, a to dokonce do samostatné hlavy Ústavy, což výrazně posílilo její postavení. Na přelomu roku 2000 bylo započato pro ČNB další kritické období charakterizované zpravidla nežádoucími, politicky motivovanými pokusy o relativizaci její nezávislosti, jejíž ochranu musel v těchto případech garantovat až Ústavní soud, který se ale v několika případech uchýlil k jejímu až příliš extensivnímu pojetí a poskytl tak ČNB ochranu bohužel také před určitými legitimními požadavky na stanovení demokratických limitů její činnosti vyjadřujících její odpovědnost. Stejně tak byla v souvislosti s výhledem na vstup ČR do EU nastartována další fáze přijímání opatření v oblasti centrálního bankovníctví po vzoru evropských principů nezávislosti a tento trend pokračoval i po vstupu ČR do EU.

A právě tento vývoj evokuje jakousi nosnou myšlenku, která pravděpodobně nejvíce přispěla k mému vědomostnímu obohacení, a to, že je skutečně nesmírně obtížné nalézt přesnou hranici, která by jednoznačně a určitě vymezovala vztah mezi nezávislostí a odpovědností ČNB, neboť některá opatření, která jsou primárně přijímána v zájmu posílení její nezávislosti a mohou se na první pohled zdát pozitivní, se následně projeví jako nežádoucí obrana proti jakémukoli monitoringu její hospodářsky významné činnosti, což si zase vyžádá přijetí protiopatření, které však na druhou stranu může být mnohými vnímáno jako nepřipustný pokus o získání vlivu na ČNB, byť třeba jen velmi nepřímou. Celé se to dá shrnout tak, že daná problematika je stále v rozvojové fázi a i přes již poměrně vyváženou úpravu vztahu výše uvedených dvou klíčových principů si jistě v budoucnosti vyžádá ještě spoustu trpělivosti při hledání jejich zcela optimálního vyvážení, pokud se to ukáže jako vůbec možné, a to leckdy i za cenu pokusů, jež se posléze projeví jako chybné. Nejinak tomu ostatně bylo i při historicky starším hledání podobných vyvážení, pokud jde o ostatní ústřední orgány státní moci.

Jednotlivá opatření, která by mohla přispět k dalšímu upevnění nezávislého postavení ČNB při zachování potřebné míry její odpovědnosti, byla podrobně rozebrána v předchozím textu. *Inter alia* by mohlo jít o doplnění institucionální nezávislosti ČNB o její aktivní stránku, právní zakotvení pravidel pro rozdělování zisku a krytí ztráty ČNB, možné vynětí dohledových funkcí ČNB jako správního

orgánu do jiného samostatného orgánu a zachování jen jejích měnověpolitických funkcí, ale především by měla být věnována pozornost posílení odpovědnosti prezidenta republiky vůči zákonodárnému sboru za jmenování vrcholných funkcionářů ČNB. A právě v rámci potřeby odlišné koncepce jmenovací pravomoci prezidenta republiky spatřuji další významný a obohacující poznatek této práce, a to mimořádnou relevanci jakéhosi osobnostního rozměru vedení ČNB, neboť i za situace, ve které by byla přijata ve výše uvedeném smyslu zcela optimální opatření, je možné zajistit skutečně nezávislé, promyšlené a odpovědné provádění měnové politiky pouze v případě, že vedoucími funkcionáři ČNB, zastoupenými v její bankovní radě, budou nejen odborně, ale taktéž morálně zdatné osobnosti bez momentálních politických ambicí či předpojatostí, které budou připraveny vykonávat svou funkci skutečně nestranně a politicky nezávisle, s maximálním využitím své odbornosti, podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a v duchu zásad a hodnot, na kterých by mělo být fungování vrcholného orgánu měnové politiky založeno. Vhodným příkladem z minulosti se zdají být někdejší názorové neshody mezi bankovní radou ČNB a vládou, obtížnější hledání jejich vzájemné spolupráce, jakož i snahy vlády zvýšit míru svého vlivu v ČNB, přičemž po volbě guvernéra Tůmy se situace značně uklidnila, ČNB a vláda si bez ohledu na vládnoucí politickou garnituru zachovávají větší vzájemný respekt při vymezení své působnosti a dokáží i účinně spolupracovat, jak toho můžeme být svědky například v době současné ekonomické recese.

Na úplný závěr ještě stručně nastíním vlastní pohled na potenciální budoucí vývoj ČNB, a to i ve smyslu výše uvedených poznatků. Za prvé je třeba zdůraznit, že ČNB bude jistě i do budoucna čelit snahám o nalezení svého optimálního zakotvení, jakož i výzvam na odstranění některých systémových a legislativních nedostatků. Kritický moment pro postavení a pravomoci ČNB však pravděpodobně bude představovat předpokládaný vstup ČR do eurozóny. Ponechám stranou otázku zavedení jednotné evropské měny, která bude pro některé skupiny či jednotlivce prospěšná, pro jiné zase nikoli. Jako mnohem relevantnější se totiž jeví s tím úzce související otázka předání odpovědnosti za realizaci měnové politiky na evropskou úroveň reprezentovanou toliko ECB. Ta má sice v příslušných evropských právních předpisech kvalitní a vyvážené zakotvení, ale pokud v její prospěch ČNB obětuje své měnověpolitické pravomoci, ztratí tím kontrolu nad důležitým nástrojem pro

ovlivňování českého hospodářství, přičemž zároveň je zřejmé, že ECB bude ve svých měnověpolitických opatřeních akcentovat spíše řešení otázek širšího trhu celé měnové unie, poněvadž i přes to, že ta tvoří jednotný trh, nelze přehlédnout, že se stále skládá z mnoha států jakožto jednotek s různou ekonomickou úrovní a výkonností, s různými aspekty a různými potřebami, a z tohoto pohledu mohou potenciálně jednotlivá opatření ECB působit například sice příznivě na některé, zpravidla větší trhy, avšak pro ČR mohou být kontraproduktivní, protože nebudou respektovat konkrétní specifika momentální situace na českém trhu, která je při dostatečně nezávislém a odpovědném postavení schopna dle mého lépe vystihnout právě ČNB. S tímto zároveň souvisí i problém zachování pravomocí ČNB po přenesení její odpovědnosti za měnovou politiku na ECB. ČNB se stane v oblasti měnové politiky jen jakousi prodlouženou rukou ECB a větší dominance nabudou její dohledové funkce jako správního orgánu, a pokud by ve smyslu výše doporučeného eliminovala i tyto, ztratilo by patrně definitivně jakékoli opodstatnění její ústavní zakotvení a její úloha by byla dosti marginalizována.